

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕРОБСТВА НААН»

	<p align="center">СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО»</p> <p>Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий) Галузь знань – 20 «Аграрні науки та продовольство» Спеціальність – 201 «Агрономія» Кваліфікація – доктор філософії</p>
Компонент освітньої програми	Вибірковий
Кількість кредитів ЄКТС/загальна кількість годин	8 кредитів ЄКТС / 240 годин
Семестр	1-2-3-4-й
Форма контролю	Залік
Мова викладання	Українська
Мета дисципліни	<p>Метою вивчення дисципліни є ознайомлення аспірантів з основними системами землеробства, вивчення законів землеробства і вміння застосовувати їх на практиці, формування та проектування раціональної системи сівозмін, наукових основ обробітку ґрунту, захисту ґрунтів від ерозії і дефляції, управління фітосанітарним потенціалом з метою отримання стабільних і сталих врожаїв заданої якості, формування теоретичних і практичних основ підвищення родючості ґрунту.</p>
У результаті вивчення даної дисципліни аспіранти повинні знати :	<ul style="list-style-type: none"> - основні завдання землеробства як галузі, навчальної дисципліни і науки; - особливості формування систем землеробства та необхідності їх запровадження; - фактори життєдіяльності польових рослин та уміти запроваджувати методи їх регулювання у землеробстві; - наукові основи сівозмін, принципи їх проектування, розроблення структури посівних площ та освоєння польових сівозмін; - наукові основи, заходи, способи та системи обробітку ґрунту; - агротехнічні вимоги до сівби сільськогосподарських культур і заходи догляду за посівами; - види ерозії та дефляції ґрунту і заходи щодо їх запобігання; - особливості ведення землеробства на забруднених радіонуклідами територіях; - наукові основи органічного землеробства як перспективи формування високопродуктивних агробіоценозів; - основні принципи органічного землеробства та вимоги до його ведення; - базові технології, що використовуються у точному землеробстві (технологія змінних норм; відбір проб за допомогою GPS; комп'ютерні програми; технологія дистанційного зондування).
У результаті вивчення даної дисципліни аспіранти повинні вміти :	<ul style="list-style-type: none"> - розкривати сутність законів землеробства та впроваджувати їх у виробництво з метою управління факторами життя рослин та продуктивністю вирощуваних культур; - впроваджувати технологічні заходи щодо розширеного відтворення родючості ґрунту; - розробляти науково-обґрунтовану раціональну структуру посівних площ, систему адаптивних динамічних сівозмін та складати план переходу до

	<p>прийнятих сівозмін з наступним їх освоєнням;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розпізнавати основні поширені в Україні види бур'янів; - володіти принципами, методами і критеріями якісної оцінки ґрунтів та методами оцінки якості польових робіт, визначити і контролювати якість польових робіт; - скласти системи обробітку ґрунту в сівозміні; - обирати технологічні операції залежно від технології вирощування сільськогосподарських культур і їх біологічних особливостей; - розробляти систему землеробства для конкретного господарства. 														
Організація навчання	<table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Види занять:</th> <th colspan="2">Форми навчання:</th> </tr> <tr> <th>очна (денна,вечірня)</th> <th>заочна</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Лекції</td> <td>60</td> <td>60</td> </tr> <tr> <td>Практичні заняття</td> <td>40</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>Самостійна робота</td> <td>140</td> <td>140</td> </tr> </tbody> </table>	Види занять:	Форми навчання:		очна (денна,вечірня)	заочна	Лекції	60	60	Практичні заняття	40	40	Самостійна робота	140	140
Види занять:	Форми навчання:														
	очна (денна,вечірня)	заочна													
Лекції	60	60													
Практичні заняття	40	40													
Самостійна робота	140	140													
Формат дисципліни	Дисципліна викладається в очному форматі із застосуванням мультимедійних засобів. За необхідності (індивідуальні графіки, дистанційна робота) можуть бути використана платформа Zoom.														
Структура курсу	<p align="center">Змістовний модуль 1 – СИСТЕМИ ЗЕМЛЕРОБСТВА</p> <p>Тема 1. Наукові основи системи землеробства. Поняття про системи землеробства. Історія розвитку і класифікація систем землеробства. Загальні принципи розробки і освоєння систем землеробства.</p> <p>Тема 2. Розробка і освоєння зональних систем землеробства. Агроекологічне обґрунтування зональності систем землеробства Полісся, Лісостепу, Степу та передгірських і гірських районів Карпат.</p> <p>Тема 3. Точне землеробство – як один із напрямків розвитку сучасних систем землеробства. Дослідження базових технологій, що використовуються у точному землеробстві (технологія змінних норм; відбір проб за допомогою GPS; комп'ютерні програми; технологія дистанційного зондування).</p> <p>Тема 4. Органічна система землеробства та перспективи формування високопродуктивних агробіоценозів. Основні принципи органічного землеробства та вимоги до його ведення. Стан і перспективи розвитку органічного землеробства в Україні.</p> <p>Тема 5. Структура посівних площ і система сівозмін з урахуванням зональності систем землеробства. Особливості використання окремих ланок систем землеробства в різних зонах України.</p> <p align="center">Змістовний модуль 2 – УМОВИ ЖИТТЯ КУЛЬТУРНИХ РОСЛИН І ЗАХОДИ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ</p> <p>Тема 1. Землеробство – продовольча, енергетична та екологічна безпека України. Історія розвитку землеробства як науки.</p> <p>Тема 2. Фактори життя рослин та закони землеробства.</p> <p>Тема 3. Родючість ґрунту і створення оптимальних умов життя рослин. Види і форми родючості ґрунту. Оптимальні параметри. Приклад моделі сталої ефективної родючості на основі диференційованого обробітку в сівозміні.</p> <p>Тема 4. Водні властивості і режими ґрунту та алгоритми його регулювання. Енергетика, форми, категорії ґрунтової вологи. Водопроникність, водотримна здатність, рухомість, доступність, випарування, водний баланс ґрунту.</p> <p>Тема 5. Повітряний і тепловий режими агрогенних едатоїв. Склад, властивості ґрунтового повітря газообмін та межі його коригування теплові характеристики, типи теплового режиму ґрунтів. Радіаційний і тепловість баланс ґрунту.</p> <p>Тема 6. Біологічна активність і поживний режим ґрунту. Ґрунтова біота, ферментативна активність, продуктивність CO₂. Рециркуляція NPK</p>														

та мікроелементів.

Змістовний модуль 3 - ЗАПРОВАДЖЕННЯ СІВОЗМІН. КЛАСИФІКАЦІЯ І СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ СІВОЗМІН

Тема 1. Сівозміни і родючість ґрунту. Родючість ґрунту в сівозмінах. Пріоритетний напрямок розробки й інновації систем землеробства і сівозмін в Україні.

Тема 2. Сівозміни і структура посівних площ різних зон України. Сівозміни і структура посівних площ Лісостепу, Степу, Полісся, Прикарпаття. Сівозміни і структура посівних площ на поливних землях. Сівозміни на осушених землях. Сівозміни з овочевими культурами. Ґрунтозахисні сівозміни.

Тема 3. Біологічні та екологічні основи сівозмін. Біологічні та екологічні основи сільськогосподарських культур у сівозмінах. Місце парів і с.-г. культур у сівозмінах. Пари, їх класифікація, умови ефективного використання і розміщення у сівозміні.

Тема 4. Особливості застосування сівозмін з короткою ротацією. Теоретичні основи чергування культур на полі та їх історичний розвиток. Особливості побудови та застосування сівозмін з короткою ротацією.

Тема 5. Оптимізація співвідношення культур та їх попередників у сівозмінах і системи сівозмін в агроландшафтах. Особливості оптимізації структури посівних площ і системи сівозмін за виробництва органічної продукції рослинництва.

Тема 6. Ґрунтовтома і роль окремих культур у покращенні фітосанітарного стану ґрунту і посівів. Взаємозв'язок ґрунтовтоми з алелопатією. Алелопатична особливість окремих культур сівозміни, токсичність ґрунту. Культури сівозміни та мікрофлора ризосфери ґрунту. Культури сівозміни та фіто нематоди. Культури сівозміни і особливості забур'яненості посівів. Ураження культур сівозміни хворобами та шкідниками.

Тема 7. Проектування й освоєння сівозмін. Минуле і сучасний стан. Основи проектування сівозмін та освоєння їх у різних зонах України. Минуле і сучасний стан сівозмін.

Змістовний модуль 4 - ДІАЛЕКТИКА ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ

Тема 1. Узагальнення наукових основ обробітку ґрунту: минуле, сьогодні, майбутнє. Еволюційні зміни теорії і досвіду альтернативного ґрунтообробітку. Сучасне тлумачення завдань та оцінювання ефективності природоохоронних агротехнологій з акцентом на мінімізацію питомих витрат ресурсів, енергії, праці та коштів.

Тема 2. Заходи, способи, системи (технології) ґрунтообробітку. Стандартизація спеціальних термінів, адекватність та розбіжності їхнього використання.

Тема 3. Системи основного (зяблевого), передпосівного обробітку ґрунту і догляду за посівами. Типізація «зябу»: звичайний, поліпшений, комбінований, напівпаровий. Особливості обробітків після, зернових, просапних культур і проміжні посіви. Адаптивний ґрунтообробіток у сівозмінах.

Тема 4. Проблеми ґрунтообробітку в органічному землеробстві. Обґрунтування передумов, терміну переходу до альтернативного рослинництва, контролювання шкідливих організмів і поживного режиму агроценозів.

Тема 5. Теоретико-прикладна аргументація зональних систем обробітку. Відмінності природних і соціально-економічних умов ґрунтового-кліматичних зон України та креативні рішення щодо застосування адаптивного ґрунтообробітку.

Тема 6. Інтеграція завдань та агротехнологічні вектори прогресу в обробітку ґрунту: мінімізація, ресурсощадність, екобезпечність, ефективність. Розгорнута структура сучасних обробітків від традиційного

	<p>полицевого до no-till, переваги і недоліки.</p> <p>Тема 7. Інноваційні напрями вдосконалення агротехнологій: mini-, strip-, no-till, precise-tillage. Світовий і вітчизняний контекст.</p> <p>Змістовний модуль 5 - БУР'ЯНОВА РОСЛИННІСТЬ ТА ШЛЯХИ КОНТРОЛЮВАННЯ ЇЇ ШКОДОЧИННОСТІ</p> <p>Тема 1. Бур'яни як складова агроценозів. Поширення бур'янів. Походження і властивості бур'янів. Класифікація бур'янів, їх біологічні особливості.</p> <p>Тема 2. Механізми конкуренції між культурними і сеgetальними видами. Моніторинг поширення бур'янів в агроценозах.</p> <p>Тема 3. Методи контролювання бур'янів. Роль агротехнологічних чинників у контролюванні бур'янів.</p> <p>Тема 4. Перспективні напрями зниження шкідливої дії бур'янів. Хімічний метод боротьби з бур'янами: сучасні тенденції. Застосування гербіцидів широкого спектру дії. Малооб'ємне обприскування.</p> <p>Тема 5. Гербіциди, їх класифікація та особливості дії. Препаративні форми, хімічний склад та строки внесення гербіцидів.</p> <p>Тема 6. Біологічні основи застосування гербіцидів. Інтегровані системи застосування гербіцидів у посівах сільськогосподарських культур.</p> <p>Тема 7. Організація та техніка застосування гербіцидів. Основні заходи безпеки при роботі з гербіцидами.</p> <p>Змістовний модуль 6 - НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В ЕРОЗІЙНО-НЕБЕЗПЕЧНИХ АГРОЛАНДШАФТАХ</p> <p>Тема 1. Сучасний стан правового та інституційного забезпечення раціонального використання та охорони земель в Україні</p> <p>Тема 2. Основні терміни. Історія зародження і розвиток ерозіознавства в Україні і світі. Види водної ерозії. Основні напрями досліджень ерозійних процесів.</p> <p>Тема 3. Фактори ерозії ґрунтів. Кліматичні фактори. Ґрунтові і геологічні фактори. Рельєф як фактор ерозії ґрунтів. Вплив рослинного покриву.</p> <p>Тема 4. Методи досліджень ерозії ґрунтів. Стаціонарні методи досліджень. Методика напівстаціонарних досліджень. Експериментальні дослідження поверхневого змиву ґрунту.</p> <p>Тема 5. Закономірності механізму яркоутворення. Яркоутворення як рельєфоутворюючий процес. Закономірності формування поздовжнього профілю яру. Етапи розвитку яру.</p> <p>Тема 6. Методи дослідження форм лінійної ерозії. Картомеричні методи. Дистанційні методи вивчення форм лінійної ерозії. Напівстаціонарні дослідження.</p> <p>Тема 7. Заходи боротьби з ерозією ґрунтів. Основні принципи захисту земель від ерозії. Проектування протиерозійних заходів. Адаптивно-ландшафтна система землеробства. Агромеліоративні протиерозійні заходи. Лісомеліоративні протиерозійні заходи. Гідротехнічні протиерозійні заходи.</p>
Методи навчання	<p>Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Power Point, дискусійне обговорення проблемних питань.</p> <p>Практичні заняття проводяться у вигляді практикумів з дискусійним обговоренням проблемно-орієнтованих питань.</p> <p>Самостійна робота передбачає опрацювання додаткових джерел літератури, інформації з інтернет-сайтів, відеоматеріалів.</p>
Політика навчання	<p>Політика, щодо академічної доброчесності: очікується, що письмові есе здобувачів будуть їх оригінальними дослідженнями, розрахунками чи міркуваннями. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача (списування, відсутність посилань на використані</p>

джерела, фабрикація, фальсифікація, обман) є підставою для її нарахування викладачем.

Політика, щодо відвідування занять: очікується, що здобувачі відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Здобувачі мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Відпрацювання пропущених занять згідно графіку консультацій викладача. За об'єктивних причин навчання може відбуватися в режимі он-лайн.

Політика, щодо виконання завдань: позитивно оцінюється відповідальність, креативність, старанність здобувача.

Політика оцінювання: засоби та критерії оцінювання прописані в робочій програмі дисципліни, розміщеної на сайті Інституту.